

Skiftnotat

Nordisk samarbeid for et TaktSkifte i energiomstillingen

Utarbeidet av Energiskiftet
Juni 2025

Situasjonsbeskrivelse

Norge må øke tempoet i den grønne omstillingen. Geopolitisk uro og endrede internasjonale samarbeidsformer gjør det viktigere enn noen gang med tett samarbeid og en tydelig næringslivsstemme i energidebatten. Topplederne i Energiskiftet ønsker å bidra til nettopp dette, som en del av Skifts arbeid for å øke tempoet og styrke samspillet mellom næringsliv og myndigheter, for å få til et nødvendig TaktSkifte i omstillingen av Norge.

Energikommisjonens rapport fra 2023^[1] konkluderte med at Norge trenger «mer av alt – raskere». Kommisjonen belyste et behov for å omstille norsk industri og næringsliv for å kutte klimagassutslipp. Kommisjonens anbefalinger er fortsatt gjeldende i dag. Det er behov for mer effektiv bruk av strøm, mer fleksibilitet på forbrukersiden, flere investeringer i produksjon av lønnsom fornybar energi, samt økt nettkapasitet for å få kraften frem dit det er behov for den. Norge har en lang vei å gå, nesten halvparten av energibruken vår er fortsatt fossil og utfasingen går for sakte.

Dette bildet blir enda tydeligere når man ser på hva som blir bygd ut av ny fornybar kraft i Norge. Siden 2020 har det kun blitt tildelt konsesjoner på kraftprosjekter som til sammen utgjør under 1 TWh her til lands^[2]. Det kan tenkes at dette bildet endrer seg noe fremover, da blant annet flere kraftselskap har investeringsplaner i eksisterende og ny kraftproduksjon de neste årene.

Samtidig er man avhengig av gode rammevilkår og prosesser for at prosjektene skal realiseres. Utfordringene knyttet til utbyggingen av energiprojekter har blitt tydeligere de siste årene, med flere konflikter knyttet til arealbruk, lange konsesjonsprosesser, knappe saksbehandlingsressurser, begrenset nettkapasitet og nye verdikjedeutfordringer i material – og leverandørleddet.

Hva må Norge gjøre?

Det er helt avgjørende at man i Norge klarer å effektivisere utbyggingsprosessen, samtidig som man sikrer gode prosesser for lokal aksept for nye kraft- og nettprosjekter. Selskapene spiller en viktig rolle her, men dette arbeidet må også prioriteres av politikere og myndigheter. Det må skapes en felles forståelse for at den grønne omstillingen også vil tjene norske husholdninger og bedrifter. Tidlig involvering og lokal nytte av prosjekter, vil være viktige stikkord her. Næringslivet og politikere har et felles ansvar i å formidle fordelene og mulighetene som ligger i det grønne skiftet.

Vi må gjøre det vi kan i Norge for å realisere de gode kraftprosjektene. I tillegg bør man utforske mulighetene for å tenke nytt rundt hvordan man kan få fart på den grønne omstillingen ved å bygge videre på et allerede godt nordisk samarbeid.

¹ (NOU 2023: 3): Mer av alt – raskere (Energikommisjonens rapport avgitt 1.februar 2023).

² Her er ikke Sørliche Nordsjø II regnet med, da prosjektet foreløpig kun har vunnet retten til å søke om konsesjon for utbygging av havvind i området.

Nordisk energisamarbeid i en ny virkelighet

De nordiske landene har lang tradisjon for å samarbeide om kraftmarkedet, basert på felles interesser og et ønske om å sikre et velfungerende, konkurransedyktig og sikkert energisystem for regionen.

Gjennom flere tiår har vi bygget et velfungerende og integrert kraftmarked som utnytter forskjeller i produksjon og forbruk på tvers av landegrensene – til fordel for både husholdninger og næringsliv. Det nordiske kraftmarkedet sørger for at ressursene utnyttes effektivt, at forsyningssikkerheten ivaretas og at strømprisene i Norden er blant de laveste i Europa.

Fordi tiltak i ett land har konsekvenser for de andre, er det viktig at tiltak som innføres i energimarkedet i ett land er godt utredet og koordinert med de andre nordiske landene. Det er derfor positivt at uttalelsen fra de nordiske energiministrene fra mai 2025^[3] handler om nettopp å styrke det nordiske samarbeid, sikre stabile og konkurransedyktige strømpriser, sørge for høy forsyningssikkerhet og legge til rette for en effektiv utnyttelse av energiressursene i regionen.

Et veletablert nordisk energisamarbeid er en stor fordel i møte med en ny virkelighet preget av usikkerhet. De nordiske landene må samarbeide om økt markedsintegrering og et effektivt kraftsystem, men også om hvordan nye sikkerhets- og sårbarhetsutfordringer skal håndteres. Omleggingen til et fornybart kraftsystem, som i stor grad er væravhengig, samt krigen i Ukraina og dens innvirkning på gassleveransene, påvirker stadig energimarkedene. Mer samarbeid kan bidra til stabilitet og forutsigbarhet i energipriser for husholdninger og industri.

Utbygging av ny, og beskyttelse av eksisterende energiinfrastruktur, har også blitt mer utfordrende for regionen. Dette har man for eksempel sett i Sverige hvor svenskekysten av Østersjøen skulle blitt et tyngdepunkt for havvind i Norden, men forsvarshensyn måtte prioriteres i stedet. Dette har ført til at den svenske regjeringen sier nei til de aller fleste havvindprosjekter.

I Østersjøen har det vært flere tilfeller av at kraft- og fiberkabelforbindelser rammes av uforklarte hendelser. Dette illustrerer sårbarheten som ligger i den fysiske infrastrukturen, og behovet for å styrke redundansen i kritisk infrastruktur nasjonalt og regionalt. Sikkerhetspolitikk og energipolitikk er enda sterkere koblet enn før. Svaret på hvordan man skal håndtere de nye utfordringene er enda tettere samarbeid, samt nye og bedre måter å jobbe sammen på for å sikre et velfungerende kraftmarked og for å beskytte fysisk infrastruktur.

³. Felles uttalelse fra de nordiske energiministrene fra 13.05.25:

<https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/ed/2025/pdf/diverse/nordisk-uttalelse.pdf>

Norden er en del av Europa, og det er også viktig å vurdere vår situasjon innenfor rammen av behovet for å øke europeisk konkurransekraft. Den europeiske union (EU) er Norges største og viktigste handelspartner, og går det godt med EU går det godt for oss. Dette handler også om å styrke nasjonal, regional og europeisk sikkerhet gjennom å redusere avhengigheter og i større grad sørge for at varer, tjenester, grønn teknologi og kritiske råvarer blir produsert i og for det europeiske markedet.

Det er viktig for Europa å sikre nok og stabil fornybar kraft til industrien. Høye strømpriser er identifisert som en konkurranseulempe for europeiske industribedrifter. Nordisk kraftsamarbeid kan her spille en viktig rolle. Vi har ulike, men komplementære, kraftsystem med lave utslipp som kan bidra med mye ny fornybar kraft og stabile leveranser for å støtte opp under de europeiske klimaforpliktelsene.

Norden er godt posisjonert til å møte den nye virkeligheten, men det kan også bety at man i enda større grad må samarbeide tettere på områder knyttet til energi, klima og sikkerhet.

Et styrket nordisk samarbeid kan akselerere den grønne omstillingen

Det nordiske kraftsamarbeidet er bygget opp over tid på grunnlag av tillit mellom landene. Ved å bygge videre på individuelle styrker i Norge og Norden, kan man nå felles mål om avkarbonisering, sikker kraftforsyning og industriutvikling. For Norge, som fortsatt bruker mye fossil energi i transport, industri og petroleumssektoren, ligger det muligheter i et styrket samarbeid til å finne felles løsninger for å redusere fossil energiavhengighet.

Målet må være at man sammen i Norden bygger et mer robust og kostnadseffektivt kraftsystem basert på et felles marked, som gir regionen et sterkere samlet grønt konkurransefortrinn. Uttalelsen fra de nordiske energiministrene fra mai 2025 danner et viktig politisk utgangspunkt. Dette må imidlertid følges opp av konkret handling. Siktemålet bør være integrasjon og samarbeid om infrastruktur, for å legge til rette for utnyttelse av det komplementære nordiske kraftsystemet. Indikasjoner om at Norge motsetter seg fornyelse av Skagerakforbindelsene og at Sverige vil utrede overgang til ett prisområde, harmonerer ikke godt med målsettingene i energiministrenes erklæring.

En felles energipolitisk visjon for Norden

Hva trengs?

Næringen – gjennom hele verdikjeden – må gjøre sin del av jobben for å bidra til at ny produksjon realiseres og at fleksibiliteten øker, men politikken må legge til rette for at dette er mulig i et hurtig nok tempo.

Anbefalinger til norske politikere

Det er behov for politisk lederskap og retning. Det er positivt at den norske regjeringen har tatt et initiativ ovenfor de andre nordiske landene, som resulterte i en felles uttalelse fra energiministrene i mai 2025. Et allerede tett samarbeid bør videreutvikles slik at man i enda større grad vurderer konsekvenser av endringer i etterspørsel og tilbud og hvordan dette skal håndteres på tvers av de nordiske landene.

Energiskiftet foreslår at det utarbeides en overordnet felles energipolitisk visjon for Norden. Denne må forankres på politisk nivå, og kan være et neste steg i det videre arbeid etter uttalelsen fra de nordiske energiministrene. En energipolitisk visjon for Norden er noe som kan videreutvikles og fylles med innhold basert på innspill fra myndigheter, aktører i energisektoren og næringslivet. Vi i Energiskiftet ønsker å bidra til utarbeidelsen av en slik visjon.

Øvrige anbefalinger

Følgende anbefalinger kan inkluderes i arbeidet med en felles energipolitisk visjon for Norden.

- Øke nettkapasitet både internt i og mellom de nordiske landene – og koordinere dette mellom land og regioner.
- Videreutvikle det nordiske kraftmarkedet til å bli enda mer effektivt og innovativt – bedre balanse mellom voksende produksjon og økende forbruk, samt skape insentiver til at forbrukere og produsenter kan tilpasse seg varierende kraftproduksjon. Herunder bør det utredes hvordan en optimal inndeling i prisområder på tvers av landegrenser kan øke effektiviteten i det felles nordiske kraftmarkedet.
- Styrke informasjonsutveksling på flere nivåer – politisk, mellom reguleringsmyndighetene og mellom de systemansvarlig (TSO) i Norden. TSOene innehar kunnskap om hvor det er etterspørsel etter kraft. Bedre koordinering og utvikling nasjonalt, og mellom land, bør bygge på blant annet denne kunnskapen.

Realisering av ny fornybar kraftproduksjon i Norge

I tillegg til en energipolitisk visjon for Norden, må arbeidet med den grønne omstillingen hjemme i Norge fortsette og akselereres. Selskapene må gjøre sin del av jobben, men politikken må legge til rette for både muligheter og tempo blant annet ved å trekke fram fordelene ved dagens kraftsystem og viktigheten av fornybar energi.

Samarbeid i handlingens tiår

Gjennom «Store klimaskift» samles topplederne i Skift, på tvers av sektorer og bransjer, for å utvikle nye løsninger og forretningsmuligheter i overgangen til et nullutslippssamfunn.

Energiskiftet er ett av ti strategiske satsingsområder, og gruppen ledes av Å Energi.

Medlemmene i Energiskiftet:

Arntzen de Besche

Avinor

Eksportfinansiering Norge

Elektroforeningen

Multiconsult

NORCE

Norconsult

Norwegian Hydrogen

Siemens

Skagerak Energi

Standard Norge

Statkraft

ZERO

Å Energi (leder)